

2015-06-17

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se
103 33 STOCKHOLM

Underlag till kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat

Ert dnr M2015/1162/Mk

Länsstyrelsen i Kalmar län har tagit del av underlaget till kontrollstation 2015. Remissen som är omfattande utgör en bra genomgång av samhällets behov av klimatanpassning till följd av klimatförändringarna. I vissa fall pekar underlaget på behov där ytterligare utredning är nödvändig, i andra fall kan åtgärder vidtas ganska snabbt. Länsstyrelsen har gått igenom materialet och funnit ett antal frågor som vi vill belysa.

Länsstyrelsen instämmer i den sammanfattning av de viktigaste slutsatserna som SMHI gör av regeringsuppdraget, med speciell tyngdpunkt på vikten av att tydliggöra roller, ansvar, strategier och mål. De centrala verkens möjlighet att ge stöd och underlag i vårt arbete är även av stor betydelse. Viktigt är att centrala myndigheter får i uppdrag att arbeta vidare med råd, riktlinjer och analyser för att möta förväntade effekter av klimatförändringar så att länsstyrelser och kommuner får ett säkrare underlag för sitt arbete.

3. Syntes av förslag för att klimatanpassa Sverige

Regelverk

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag 3:10 om att se över lagstiftning och regelverk så att de är ändamålsenliga för klimatanpassning av Sverige. I samband med en översyn bör det även göras förtydligande för att klargöra vilken klimathänsyn man kan kräva/förväntas ta vid olika prövningar i PBL.

2015-06-17

I sammanhanget bör det utgå ett uppdrag till Boverket för att utreda olika begrepp som har betydelse i plansammanhang ex vilken anläggningsnivå man ska utgå ifrån vid strandnära byggnationer, är det färdig golvnivå, trossbotten, lägsta grundläggningsnivå eller vad? Ett annat exempel hur stor får en mindre utbyggnad till ett bostadshus vara, utan att man sätter samma klimatanpassningskrav som vid nybyggnation.

Länsstyrelsernas arbete

3:11 Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag om vikten av en långsiktig finansiering av länsstyrelsernas samordnande funktion.

Kommunernas arbete

3:12 Länsstyrelsen stödjer förslaget med riktat nationell finansiering till kommuner för en tidsbegränsad samordnad funktion för klimatanpassning. Länsstyrelsen anser att finansieringen bör åtföljas med krav på lokala handlingsplaner för klimatanpassning, varefter en behovsprövning bör ske för en fortsatt finansiering. De lokala skillnaderna och förutsättningarna hos kommunerna gör att behoven ser olika ut.

Kunskapscentra

Under förslaget 3:20 föreslås speciella tematiska kunskapscentra för olika sakfrågor, vissa med förslag till finansieringar andra utan. De föreslagna kompetenscentran utgår från förslag från olika sektorsmyndigheter. Länsstyrelsen menar att man istället bör utgå ifrån vilket behov som finns och bygga upp kunskapscentra utifrån det. Kunskapscentrum som spänner över större fält, i samverkan med andra myndigheter. Förslag som saknas är ex Biologisk mångfald i uppdrag till Naturvårdsverket i samarbete med Hav, Jordbruksverk och Skogsstyrelse. Jordbruket i ett förändrat klimat i samarbete med SVA, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet. Frågor som rör byggnationer i ett framtida klimat bör gå till Boverket i samarbete med ex SIG

8. Snabba, långsamma, direkta och indirekta effekter

Översvämningar

Kap 8.1.1 Den svenska vattenförvaltningen som infördes genom ramdirektivet för vatten innebär förbättrade möjligheter att inom ramen för vattendistrikt och på avrinningsområdesnivå ta fram underlag och åtgärder för att lindra översvämningensproblemen. Länsstyrelsen i Kalmar är vattenmyndighet för södra Östersjöns vattendistrikt och finner mot bakgrund av detta att vattendelegationen kommer att få en betydelsefull roll att motverka konsekvenserna inom vattenområdet i distriktet av klimatförändringarna. Arbetet bör, liksom annat åtgärdsarbete, bedrivas med avrinningsområden som utgångspunkt, utan att begränsas av kommun- eller länsgränser.

2015-06-17

8.2 Arbetet med skyfallskarteringar är viktigt, men mycket av arbetet med kartläggning kan med fördel läggas ut på gisexpertis på lokal/regional nivå.

Länsstyrelsen stöder förslagen 8:4 där SMHI får i uppdrag att ta fram beräkningsmetoder till skydd mot extrema havsnivåer. En metodik finns framtagen av SMHI och används redan av några länsstyrelser, men det är viktigt att samordna så att alla länsstyrelser och kommuner använder sig av samma beräkningsmodeller.

Förslag 8:9 om plan för strandnära byggande borde gå som uppdrag till Boverket istället för SGI.

9. Klimatanpassning inom olika sektorer

9.1 Integrerad vattenförvaltning, dricksvatten och avlopp

Länsstyrelsen delar betänkandets bedömning att framtida klimatförändringar och extrema väderhändelser kommer att påverka vattenförsörjningen. Påverkan kommer att ske både avseende kvalitet som kvantitet.

Oftare förekommande översvämningar kan leda till ökad risk för kemiska och biologiska föroreningar. Kommunerna behöver ha bättre beredskap för att skydda vattentäkterna mot översvänningspåverkan. Centrala insatser kan behövas för utbildning och information om klimatförändringarnas betydelse för dricksvattenförsörjningen. Arbetet med kommunala VA – planer har kommit långt, varför frågan om hur kostnader ska fördelas mellan olika aktörer och hur resurser till prioriterade åtgärder ska säkerställas behöver klarläggas.

Enligt utredningen ska frågor som berör dricksvatten och smittspridning genom vatten behandlas av dricksvattenutredningen, varför frågor om vattenburen smittspridning, inklusive dricksvatten hänförs till denna utredning. Länsstyrelsen anser att det är olyckligt att dricksvattenproblematiken kring smittspridning inte ingår som del av det övriga underlaget. Vattenburen smitta är ett stort problem som förväntas öka i ett förändrat klimat varför frågan borde vara del av utredningen.

2015-06-17

9.4.1 Bebyggelse, Byggnader och kulturarv

Det är angeläget att prioritera bättre kunskapsunderlag med utgångspunkt i vilka förändringar som kan förväntas. Forskning krävs för att belysa hur traditionella material och metoder kan påverkas. Det är även viktigt att forska på hur traditionella konstruktioner kan vara en del av lösningen av olika problem. I remissen fokuseras mycket på det byggda kulturarvet. Det är därför viktigt att även lyfta hur fornlämningar både i land och i vatten påverkas av klimatförändringar. Att göra mätningar och observationer på långs sikt ger en tydlig bild av hur utvecklingen sker. I ett sådant projekt är det viktigt att uppföljning görs på ett enkelt sätt för att förmedla kunskap.

- Förslag 9:6, Bra med utredning av hur byggnader påverkas men viktigt att här få in diskussionen om varsamhet. Det är möjligt att anpassa samtidigt som karaktärer inte förvanskas.
- Förslag 9:7, även här måste tankar kring varsamhet in.
- Förslag 9:8, under årens lopp har många ovarsamma klimatanpassningar som påverkat bebyggelsens karaktär men även skapat stora problem utförts (ex. isolering av kyrkor). Det är därför bra att en vägledning (gärna med en checklista) tas fram för hur kulturarvsaspekten bör integreras.
- Förslag 9:9, viktigt med tydliga riktlinjer som enkelt går att följa. Länsstyrelserna bör finnas med i arbetet med kategorisering och rankning.
- Förslag 9:10, bra med samverkan för att utveckla förebyggande förvaltning.
- Förslag 9:1, viktigt med ett vidareutveckla metoder för riskbedömning. Detta ger i sin tur ett bra underlag för en långsiktig strategi.

Länsstyrelsen saknar ett uppdrag till Boverket med vägledning om vilken klimathänsyn man bör ta vid fysisk planering i strandnära läge.

9.5.1 Jordbruk

I utredningen sid 183 står bl. a följande vad gäller jordbrukets framtid ” Eftersom jordbruksproduktionens omfattning och utformning till stor del styrs av jordbrukspolitiken och de företagsekonomiska förutsättningarna är det svårt att bedöma hur mycket utvecklingen av jordbruket som kommer styras av förändrade klimatförhållanden”.

Länsstyrelsen anser att denna skrivning är olycklig. För att kunna bedöma de företagsekonomiska förutsättningarna i jordbruket och skapa en långsiktigt hållbar jordbrukspolitik måste man ha kunskap av vad de förändrade klimatförhållanden innebär och vilka klimatanpassningsåtgärder som är nödvändiga för att skapa ett robust och hållbart jordbruk. Klimatförändringar innebär stora förändringar för både växt som animalieproduktion. Det är viktigt att följa utvecklingen av det förändrade klimatet och ha beredskap för vad det kommer innebära för jordbruket på både lång och kort sikt. Länsstyrelsen saknar åtgärder kopplat till de effekter klimatförändringar kommer innebära för jordbruket.

2015-06-17

Sid 185 sista stycket. Det är viktigt att påpeka att det är tvärssektoriell kunskapsspridning. Alla inblandade myndigheter behöver komma med samma budskap.

Förslag 9:14 Länsstyrelsen instämmer i förslaget, men kan inte nog poängtera att det är mycket viktigt att vattenlagstiftningen hänger med och förenklas/förtydliga bl.a. kring hanteringen av olika åtgärder i redan tillståndsgivna vattenanläggningar och ansvarsfrågorna om underhåll av dikessystem.

Kap. 9.7 Behöver kompletteras med ett uppdrag kring vattenmiljö, förslag 9:27 och 9:28 är inte tillräckliga. Vattenmiljön och biologin i den kommer att påverkas. Vem har i uppdrag att följa den utvecklingen? Det är uppenbart att det kommer att uppstå konflikter mellan skydd av människor/infrastruktur och bevarande av naturen i ett förändrat klimat, men det behövs ett förslag på vilken myndighet som ska ta ansvar för att ta fram en metodik/process/avvägningsverktyg för att underlätta när dessa konflikter uppstår. Det tvärssektoriella perspektivet är självklart viktigt även här.

Flera förslag behöver konkretiseras Vi ska ta hänsyn till klimatet i olika handlingsplaner och program (för grön infrastruktur och miljömål), men vad innebär det egentligen? Vilken typ av analys ska man göra? Inte bra om 21 län gör på 21 olika sätt

9.5.2 Skogsbruk

Skogsstyrelsens arbete med information kring hur klimatförändringar kan komma påverka skogsbruket med anpassningsåtgärder är bra. Riktad information behövs för att möta konsekvenserna av ett förändrat klimat med riskspridningsåtgärder ex. vid val av trädslag för att öka motståndskraft mot både stormar som insektsangrepp.

Utöver information kommer det även krävas resurser för ökad forskning vad gäller skogliga skadegörare och vilka nya skadegörare som kan komma in söderifrån.

Det är även viktigt att följa utvecklingen av vildsvin, hjortdjur och gnagare för att anpassa viltförvaltningen till ett förändrat klimat.

Skogsstyrelsen fick 2008 i uppdrag av regeringen att se över reglerna om användning av främmande trädslag. I sin redovisning skriver man att klimatförändringarna kommer kräva bättre hänsyn, planering och teknik för att hantera nya skogsbruksmetoder och skydda vattendrag mot negativ påverkan vid drivning och utkörning när vintrarna blir allt kortare och varmare. Många arter kan få svårt att hinna flytta norrut i takt med att sydliga trivialarter vandrar in och ökar konkurrensen, med en möjlig artutarmning som följd.

Länsstyrelsen anser att detta sammantaget talar för behovet av klimatanpassade skogsbruksplaner där man tar hänsyn till klimatförändringarna i ett landskapsperspektiv med hänsyn tagen både till trädslag som avverkningsmetoder

2015-06-17

Länsstyrelsen ser liksom utredningen även ett behov av bättre styrning avseende trädslagsfördelning i den framtida skogen.

Under skogsbruk finns några markerade förslag från utredningen som ej är nummerade som övriga förslag, sid 193 och sid 195. Det bör förtydligas om förslagen har en lägre dignitet eller varför de saknar förslagsnummer i utredningen.

9.5.4 Fiskerinäring

Länsstyrelsen stödjer uppfattningen om vikten av att kartlägga framtida lek och uppväxtområden för fisk samt att dessa områden bör ingå i en anpassningsbar och flerårig förvaltning.

Torskbeståndet i Östersjön kommer att minska om salthalten minskar i kombination med en höjning av vattentemperaturen. Detta kommer att få mycket negativa konsekvenser på fisket och fiskberedningsindustrin då övergång till kommersiellt fiske på andra arter är svår i Östersjöns artfattiga fiskfauna. Skärgårdsfisket efter kustbundna sötvattensarter kan förväntas påverkas positivt då varmvattenarter är målarter i det kommersiella fisket. Riskerna med spridning av parasiter och smittor som nya arter kan föra med sig liksom riskerna för ökade infektionssjukdomar på grund av ökad värmestress hos befintliga fiskarter bör utredas

Utökad forskning om effekterna av klimatförändringarna är av största vikt för att öka förståelsen av Östersjöns komplicerade ekosystem och behovet av ytterligare åtgärder.

9.6 Hälsa

Länsstyrelsen ser behov av riktlinjer för livsmedelshanteringen i syfte att minska hälsoriskerna, något som länsstyrelsen även påtalades i risk och sårbarhetsutredningen. Exempel på sådana riktlinjer kan vara att fastställa temperaturgränser för transport, förvaring, beredning och varmhållning av livsmedel.

Som tidigare nämnts så ska frågor som berör dricksvatten och smittspridning genom vatten behandlas av dricksvattenutredningen, varför frågor om vattenburen smittspridning hänförs till denna utredning. Länsstyrelsen anser att det är olyckligt att dricksvattenproblematiken kring smittspridning inte ingår som del av det övriga underlaget. Vattenburen smitta är ett stort problem som förväntas öka i ett förändrat klimat varför frågan borde vara ytterst central i detta underlag.

9.7.1 Naturmiljön

Klimatförändringarna kommer påverka både arter som naturtyper i Sverige. Vilka de exakta effekterna blir för den biologiska mångfalden är däremot i många stycken svårbedömd. Speciellt med tanke på en samtidigt förändrad markanvändning som inte heller fullt ut kan förutses. Regeringen tillsatte en utredning om långsiktigt hållbar markanvändning som lämnade sin slutrapport 2014. I utredningen belyser man vikten av att arbeta med grön infrastruktur för att kunna bevara den biologiska mångfalden i landskapet. I likhet med utredningen anser länsstyrelsen att det är viktigt att arbetet med grön infrastruktur bör stärkas för att öka förutsättningarna att bevara ekosystemens utbredning och artsammansättning i ett förändrat klimat. Nyttan och vikten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster lyfts fram i regeringspropositionen ”*En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.*” I detta sammanhang är det viktigt att trycka på att den regionala miljöövervakningen bör förstärkas även på området biologisk mångfald. Grön infrastruktur med spridningskorridorer i landskapsperspektiv behövs för att stärka arbetet med att bevara den biologiska mångfalden.

Länsstyrelsen saknar åtgärder och mål kopplat till den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster i utredningen.

9.7.2 Miljömålen

- Länsstyrelsen välkomnar en tydligare hopkoppling av de två samordningsuppdragen, klimatanpassning och miljömål. Försök att integrera de två görs redan på regional nivå men skulle bli tydligare och effektivare om skärskilt uppdrag gavs.

- Inför 2020 och eventuell förändring/omskrivning av miljömålen är det viktigt att förändringar i klimatet beaktas och att det görs utifrån regionala förutsättningar, tex genom regionala miljömål kopplade till de nationella.

- Mycket viktigt att uppföljning och övervakning av biologiska och genetiska mångfalden samt förändringar i ekologisk status i vatten vid översvämningar mm kopplas till den årliga miljömålsuppföljningen till exempel genom nya indikatorer. Det är en brist redan idag att vattenförvaltningens uppföljning inte är följer samma indikatorsystem som miljömålen och vice versa, vilket länsstyrelsen påtalat behovet och vikten av i fördjupad utvärdering, del A.

2015-06-17

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Stefan Carlsson, länsråd Malin Almqvist, Avdelningschef Eva Brynolf, beredskapsdirektör Ana Norlén, enhetschef för Miljöenheten Åsa Axheden, miljömålssamordnare Linda Corneliussion Linde, vattensamordnare Erika Nilsson, kulturmiljöhandläggare Katarina Sundberg samt klimatanpassningssamordnare Lars Ljungström, den sistnämnde föredragande.

Malin Almqvist
Länsråd

Lars Ljungström
Klimatanpassningssamordnare

Kopia

Deltagande i ärendet